

Kaynaklar

1. Al-Rodhan NR, Fox JL. Al-Zahrawi and Arabian neurosurg (936-1013 AD). Surg Neurol 1986; 26(1): 92-5.
2. Uzel İ. Şerefeddin Sabuncuoğlu, Cerrahiyetü'l- Haniye I. Türk Tarih Kurumu Yayını, III. Dizi, Sayı 15, Ankara: TTK Basımevi, 1992.
3. Kahya E. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki cerrahi çalışmalardan bazı örnekler. <http://www.akmb.gov.tr/turkce/books/turkkong3-2/tk3-2-03-kahya.htm>
4. Yurdakök M. Pediatrik dermatoloji tarihinde Türkler. Turk J Dermatopathol 1994; 3(1-2): 5-12.
5. Amasya Valiliği. <http://www.amasya.gov.tr/http/serefeddin.asp>
6. Naderi S, Acar F, Arda MN. J of Neurosurgery (spine) 2002; 96(3): 352-356.

IV. Fatih Sultan Mehmet (II. Mehmet), Fatih Medresesi (1453) ve sonrasındaki gelişmeler

Resim IV-1. Venedikli Gentile Bellini (1429-1507)'nin, 1480 yılında, İstanbul'da yapmış olduğu portre.

Fatih Sultan Mehmet (1432 - 1481) (Resim IV-1), İstanbul'u alarak Orta Çağ'ı kapatıp, Yeniçağ'ı açmış, ayrıca, Aya-sofya ve Zeyrek'te Fatih (Ayasofya) Medresesi'ni açarak, ilk İstanbul Üniversitesi'nin temelini atmıştır (1453). İspanya ve İtalya'dan kovulan bilim adamlarına (çoğu Yahudi) kucak açarak, ayrıca Avrupa'da Rönesans'a da katkıda bulunmuştur (1-3).

Akşemseddin (Şemseddin Muhammed bin Hazma) (-, 1459), aydın görüşlü bir düşünür olarak, Fatih Sultan Mehmet'in bilim, sanat, düşün ve tıp alanlarında yenilikler yapmasına katkıda bulunmuştur (1-2).

Konya'da 14. yy da yaşamış olan Hekim Hacipaşa da aydın görüşlü bir hekim olarak Fatih'e katkıda bulunmuştur. Hekim Hacipaşa'nın "Hekimlik andı" vardır (3).

Hacipaşa'nın hekimlere vasiyeti

- Bil ki, hekimin sözü doğru, gönlü cömert, ahlaki güzel, kalbi bütün canlılara karşı merhametli olmalıdır.
- Halka iyilik yapmalı, sevap ve iyilik kazanmak istemeli, insanların, cariye ve genç erkeklerin gözlerinden gözünü sakınmalıdır.
- Ruhunu sakın olmalı, önüne gelen ihšana kanaat etmeli, yiyecek ve içecekte nefsinin tutmalıdır.
- Cahil ve adi insanlarla düşüp kalkmamalıdır.
- İyi kokulu, temiz elbiseli, güler yüzlü, tatlı dilli olmalı, içki içiyorsa içtiğini belli etmemelidir.
- Sıkıntılı ve üzüntülü anında hastadan fazla bir ücret istememelidir. Malının azlığı ve ailesinin kalabalıklığı nedeniyle zorunlu ise en güzel sözcük ve en hoş sözlerle bunu tagriz yoluyla istemelidir.
- Hastaların ayıpları gibi sırlarını da saklamalıdır.
- Hastaya çağırılan ister esir, ister fakir olsun, ister zengin, ister yoksul olsun ona icabet etmelidir.
- Eğer yanında bulunup gözü ile görmesi mümkün olmazsa sorusuna cevap vermekle gönlünü hoş etmeye çalışmalıdır.
- Kati olarak hastası için yaşar ya da ölür dememeli, hastalığın devamı için bir zaman tayin etmemelidir.
- Hastasının tedavisinde, kusurunun ölümüne sebep olması için kendi şahsı ve hayatı için nasıl özen gösterirse, ona da öyle özen göstermelidir.
- Durumu ile ilgili bilgi almak isteyen herkese, iyi şeyler söylemelidir.
- Söylediği ve yazdığı şeyler açık, anlaşılır olmalıdır.

Şerefeddin Sabuncuoğlu, Cerrahiyetü'l- Haniyye adlı kitabını 1465 yılında yazarak, Fatih Sultan Mehmed'e sunmak üzere İstanbul'a gelmiştir (1).

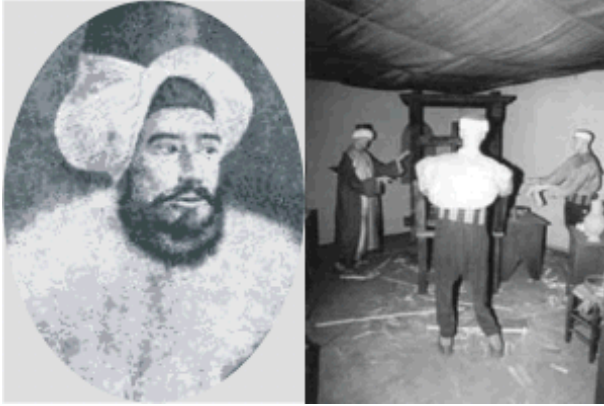
"İslam eserlerinin Latinceye çevrilmesinde ve Rönesansa büyük katkıları olan Yahudiler, koyu Katolik ve ırkçılık sonucu 15. yüzyılda İtalya ve İspanya'dan kovulmaya başladı. Fatih Sultan Mehmed, İtalya'dan kaçan Maestro Jacobo (sonradan Müslüman olarak Hekim Yakup Paşa adını aldı) ve İspanyalı Ephraim b. Sandschi gibi Yahudi hekimlere görev verdi." (2)

(Fatih'in Mısır seferi'ne giderken, Gebze (Maltepe)'de, ayağındaki aşırı ağır nedeniyle (gut, damla, nikris) verilen ilaçtan hemen sonra, çok genç yaşta ölmesi (3 Mayıs 1481) üzerine, Hekim Yakup Paşa'ya Venedikliler tarafından "bu iş için görev verildiği ve ölümüne yol açtığı" görüşü de vardır!

Fatih Sultan Mehmet, İspanya ve İtalya’dan gelenler dışında, İtalyan ressam Gentile Bellini, Matteo de Pastis ve mimar Antonio Filarete’yi, Trabzon’un alınmasından sonra saraya gelen Georgios Amirutzes’i, Semerkant’tan Ali Kuşçu’yi (Astronomi), İran’dan gelen Ahmet Kutbeddin ile Altunizade, Ahi Çelebi, Beşir Çelebi gibi Türk hekimleri de katarak, İstanbul’da Fatih Medresesi (Ayasofya Mederesesi) (İstanbul Üniversitesi)’ni kurmuş ve ilk Türk rönesansını yaratmıştır (Fatih Sultan Mehmed’in bu eseri ile, Büyük Atatürk’ün 1933’te başlattığı Üniversite Devrimi arasında önemli benzerlikler vardır.)

Tıp alanındaki ilk kurum, Kanuni Sultan Süleyman (1495 - 1566) döneminde İstanbul’da kurulan Süleymaniye Medresesi’dir.

İlk Basımevi ve İbrahim Mütefferika

Resim IV-2. İbrahim Mütefferika (1670-1745). Resim IV-3. İbrahim Mütefferika'nın basımevi (1727)

İlk basımevi 1438 yılında Alman Johannes Gutenberg (1398-1468) tarafından bulundu. J. Gutenberg’in bu buluşunu Williom Caxton İngiltere’ye getirdi. Bu yöntem daha sonra Amerika’daki İngiliz kolonilerine götürüldü.

1493’te İstanbul’da Museviler’in kurduğu Basımevinde Gutenberg’in geliştirdiği “Tıpo” basım yöntemi kullanıldı.

1727’de ise Osmanlı’da ilk Türkçe kitabın basımı İbrahim Mütefferika (1670-1745) (Resim IV-2) ’nın kurduğu basımevinde (Resim IV-3) gerçekleştirildi (Matbaanın bulunuşundan 289 yıl sonra!).

İbrahim Mütefferika (1670-1745) (3) kimdir?

İbrahim Mütefferika, Macar asıllı olup Romanya’da bulunan Cluj’da doğdu. 1691 yılında, Macaristan Kralı Thököly Imre Avusturya’ya karşı ayaklanmasından ve yenilmesinden sonra, onunla birlikte, İbrahim Mütefferika

İstanbul’a sığınır. Müslüman olur ve Saray’da çeşitli işleri yürüten “Mütefferika” sanını alır.

1726 yılında Basımevi kurmak için, Sadrazam Damat İbrahim Paşa’nın ve 28. Mehmet Çelebi (Paris Elçisi)’nin yardımı ile Sultan III. Ahmed’den (1673-1736) “Ferman” almayı başarır. Tarihimizde 1718-1730 yılları arasında geçen III. Ahmed döneme de “Lale Devri” olarak bilinir.

“Basımevi Türkiye’ye çok geç geldi ama, geldiğimiz noktada da, özellikle bilim ve tıp alanında batıyla yarışır diyebilir misiniz? Osmanlılar’dan başlayan süreçte, “hat” sanatıyla yazı yazanlar aç ve işsiz kalmaları diye basımevi ancak İbrahim Mütefferika’nın çabası ile, 3 yy sonra geliyor. Erken gelseydi daha farklı olurdu”. Şu anda bilgisayar ve internet erişimi konusunda benzer durumda olmamalıyız!

Kaynaklar

1. Uzel İ. Şerefeddin Sabuncuoğlu, Cerrahiyetü’l- Haniye I. Türk Tarih Kurumu Yayını, III. Dizi, Sayı 15, Ankara: TTK Basımevi, 1992.
2. Terzioğlu A. Kuruluşunun 550. yılında İstanbul Üniversitesi ve Avrupa üniversiteleri Simpozyumu. İst Tıp Fak Mec 2003; 66: 2.
3. Kulturturizm.gov.tr

V. Sultan II Mahmud ve çağdaş tıp eğitiminin ilk adımları

Resim V-1. Yenilikçi Padişah, Sultan II Mahmud (1785-1839).

Çağdaş tıp eğitiminin başlangıcı ve Türkiye’de yenileşme çabaları, yenilikçi ve batı yanlısı bir kimse olan Sultan II. Mahmud (Resim V-1) Dönemi’ne dayanmaktadır. Sultan II. Mahmud’un en büyük amacı, “devleti Batı tarzını örnek alarak yeni bir düzene oturtmaktır.” Kendi zama-